YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

7 päivänä helmikuuta 2002 *

Asiassa T-261/94,

Bernhard Schulte, kotipaikka Delbrück (Saksa), edustajanaan asianajaja R. Freise,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään A.-M. Colaert, avustajanaan asianajaja M. Núñez-Müller,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään D. Booß ja M. Niejahr, avustajanaan asianajaja M. Núnez-Müller, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii EY:n perustamissopimuksen 178 artiklan ja 215 artiklan toisen kohdan (joista on tullut EY 235 artikla ja EY 288 artiklan toinen kohta) nojalla korvausta vahingosta, joka hänelle on aiheutunut siitä syystä, että hän ei ole voinut myydä maitoa asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13), sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11), soveltamisen vuoksi,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Mengozzi sekä tuomarit V. Tiili ja R. M. Moura Ramos,

kirjaaja: hallintovirkamies D. Christensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.4.2001 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Sovellettava lainsäädäntö

1 Havaittuaan, että yhteisössä tuotetaan liikaa maitoa, neuvosto antoi vuonna 1977 yhteisön maidontuotannon vähentämiseksi maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 asetuksen (ETY) N:o 1078/77 (EYVL L 131, s. 1). Tässä asetuksessa säädettiin palkkion tarjoamisesta tuottajille siitä, että he sitoutuivat luopumaan maidon kaupan pitämisestä tai muuttamaan lypsykarjatuotannon lihakarjatuotannoksi viiden vuoden ajaksi.

2 Ylituotanto jatkui vuonna 1983 huolimatta siitä, että useat tuottajat antoivat tällaisen sitoumuksen. Neuvosto antoi tämän vuoksi 31.3.1984 maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13) muuttamisesta asetuksen N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10). Viimeksi mainitun asetuksen uudessa 5 c artiklassa otettiin käyttöön "lisämaksu", joka oli maksettava tuottajien toimittamasta, "viitemäärän" ylittävästä maidosta.

3 Asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13) vahvistettiin jokaiselle tuottajalle viitemäärä viitevuoden eli kalenterivuoden 1981

kuluessa toimitetun maidon perusteella kuitenkin niin, että jäsenvaltiot saattoivat valita tämän vuoden sijasta kalenterivuoden 1982 tai 1983. Saksan liittotasavalta valitsi viitevuodeksi viimeksi mainitun vuoden.

4 Eräiden tuottajien asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti tekemät maidon kaupan pitämisestä luopumista koskevat sitoumukset kattoivat valitut viitevuodet. Koska nämä tuottajat eivät olleet tuottaneet maitoa näiden vuosien aikana, heille ei pystytty myöntämään viitemäärää eivätkä he siten voineet myydä ollenkaan maitoa maksamatta lisämaksua.

5 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 120/86, Mulder (Kok. 1988, s. 2321; jäljempänä asiassa Mulder I annettu tuomio) ja asiassa 170/86, von Deetzen (Kok. 1988, s. 2355) 28.4.1988 antamissaan tuomioissa asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11), luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisen vuoksi pätemättömäksi.

6 Neuvosto antoi 20.3.1989 näiden tuomioiden täytäntöönpanemiseksi asetuksen N:o 857/84 muuttamisesta asetuksen N:o 764/89 (EYVL L 84, s. 2). Tämän asetuksen uudessa 3 a artiklassa säädettiin, että tuottajat, jotka eivät ole asetuksen N:o 1078/77 nojalla annetun sitoumuksen mukaisesti toimittaneet maitoa viitevuoden aikana, saavat tietyin edellytyksin erityisen viitemäärän (jota kutsutaan myös kiintiöksi), joka lasketaan sen toimitetun maidon tai maitoa vastaan tuotteen määrän perusteella, jonka tuottaja on myynyt kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muuttamisesta maksettavaa palkkiota koskevan hakemuksen jättämistä edeltävien 12 kuukauden kuluessa.

7 Muutetun asetuksen N:o 857/84 3 a artiklassa asetetaan viitemäärän myöntämiselle useita edellytyksiä. Siinä edellytetään muun muassa, että tuottaja

"a) ei ole — — luovuttanut kokonaisuudessaan maitotilaansa ennen kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskevan ajanjakson päättymistä;

b) osoittaa — — hakemuksensa tueksi, että hän kykenee tuottamaan tilallaan haetun viitemäärän suuruisen määrän;

— — ".

8 Kyseistä säännöstä täydennettiin asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 3 päivänä kesäkuuta 1988 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1546/88 (EYVL L 139, s. 12), sellaisena kuin se on muutettuna 20.4.1989 annetulla komission asetuksella N:o 1033/89 (EYVL L 110, s. 27) 7 a artiklalla, jonka ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että "jos tila siirtyy perinnön tai perintöä vastaavan saannon perusteella, asetuksen N:o 857/84 3 a artiklassa asetetuin edellytyksin myönnetty erityinen viitemäärä siirretään — — edellyttäen, että tilan saanut tuottaja sitoutuu kirjallisesti joko kokonaan tai osittain noudattamaan edeltäjänsä sitoumuksia".

9 Yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi muutetun asetuksen N:o 857/84 3 a artiklaa asiassa C-314/89, Rauh, 21.3.1991 antamassaan tuomiossa (Kok. 1991, s. I-1647, 23 kohta) siten, että "siinä tarkoitetut tuottajat voivat olla paitsi maatalousyrittäjiä, jotka ovat itse antaneet asetuksen N:o 1078/77 mukaisen sitoumuksen, myös henkilöitä, jotka ovat maatalousyrittäjän antaman sitoumuksen päättymisen jälkeen saaneet kyseisen tilan perinnön tai muun saannon nojalla".

10 Tämän erityisen viitemäärän saamiseksi vaadittiin tiettyjen muiden edellytysten täyttymistä, jotka liittyivät muun muassa kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen päättymisajankohtaan ja jotka yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-189/89, Spagl (Kok. 1990, s. I-4539) ja asiassa C-217/89, Pastätter (Kok. 1990, s. I-4585) 11.12.1990 antamissaan tuomioissa pätemättömiksi.

11 Neuvosto antoi näiden tuomioiden jälkeen asetuksen N:o 857/84 muuttamisesta 13.6.1991 asetuksen N:o 1639/91 (EYVL L 150, s. 35), josta pätemättömiksi katsotut edellytykset oli poistettu ja jonka nojalla kysymyksessä oleville tuottajille voitiin myöntää erityinen viitemäärä.

12 Yhteisöjen tuomioistuin totesi yhdistetyissä asioissa C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio, 19.5.1992 antamassaan tuomiossa (Kok. 1992, s. I-3061; Kok. Ep. XII, s. 99; jäljempänä asiassa Mulder II annettu tuomio) yhteisön olevan vastuussa vahingosta, joka tietyille maidontuottajille, jotka eivät voineet myydä maitoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi, aiheutui siitä syystä, että he olivat antaneet asetuksessa N:o 1078/77 tarkoitettuja sitoumuksia.

13 Neuvosto ja komissio julkaisivat tämän tuomion jälkeen 5.8.1992 tiedonannon 92/C 198/04 (EYVL C 198, s. 4). Toimielimet kertasivat tiedonannossaan ensiksi asiassa Mulder II annetusta tuomiosta seuraavat seikat ja ilmoittivat sitten tälle tuomiolle täyden vaikutuksen antaakseen aikovansa antaa yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten nämä korvaukset suoritetaan käytännössä kyseisille tuottajille.

14 Toimielimet sitoutuivat näiden yksityiskohtaisten sääntöjen hyväksymiseen saakka olemaan vetoamatta ETY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa tarkoitettuun vanhentumiseen kaikkien niiden tuottajien osalta, joilla on oikeus korvaukseen. Tämän sitoumuksen ehtona oli kuitenkin, että oikeus vahingonkorvaukseen ei ollut vielä vanhentunut tiedonannon julkaisemispäivänä tai silloin, kun tuottaja oli esittänyt sitä koskevan vaatimuksen jommallekummalle toimielimelle.

15 Neuvosto antoi 22.7.1993 tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille, jotka eivät ole voineet tilapäisesti harjoittaa toimintaansa, tarjottavasta hyvityksestä asetuksen N:o 2187/93 (EYVL L 196, s. 6). Asetuksessa säädetään kiinteän hyvitystarjouksen tekemisestä sellaisille lopullisen viitemäärän saaneille tuottajille, joille on aiheutunut asiassa Mulder II annetussa tuomiossa tarkoitettujen säännösten soveltamisen vuoksi vahinkoa.

16 Yhdistetyissä asioissa C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio, 27.1.2000 antamassaan tuomiossa (Kok. 2000, s. I-203) yhteisöjen tuomioistuin päätti kantajien vaatimien korvausten määrästä.

Asian tosiseikat

17 Kantaja on Saksassa toimiva maidontuottaja, jonka isä oli allekirjoittanut asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen, joka päättyi 5.10.1984.

18 Kantaja sai 17.11.1988 päivätyn ja Amtsgericht Paderbornin 20.6.1990 tekemällä päätöksellä vahvistetun lahjakirjan perusteella ennakkoperintönä kyseisen sitoumuksen kohteena olleen maatilan.

19 Asetuksen N:o 764/89 tultua voimaan kantaja haki 12.6.1989 päivätyllä kirjeellään väliaikaista erityistä viitemäärää. Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset kieltäytyivät myöntämästä sitä 1.12.1989 tekemällään lopullisella päätöksellä sillä perusteella, että kantaja ei täyttänyt kiintiön myöntämiselle asetettuja edellytyksiä. Kantaja riitautti päätöksen toimivaltaisessa saksalaisessa tuomioistuimessa.

20 Asetuksen N:o 1639/91 tultua voimaan kantaja haki uudelleen 30.9.1991 päivätyllä kirjeellään väliaikaista erityistä viitemäärää. Hänelle myönnettiin kansallisten viranomaisten 17.3.1992 tekemän päätöksen nojalla kyseisen viitemäärän myöntämistä varten tarvittava todistus. Tästä syystä kantaja luopui kanteesta, jonka hän oli nostanut kansallisten viranomaisten 1.12.1989 tekemää päätöstä vastaan. Asia poistettiin rekisteristä 15.4.1993 annetulla määräyksellä.

21 Kantaja aloitti maidontuotannon 1.5.1992. Hänelle myönnettiin 29.6.1993 tehdyllä päätöksellä lopullinen viitemäärä.

22 Asiassa Mulder II annetun tuomion jälkeen kantaja osoitti 23.6.1992 vastaajille kirjeen, jossa hän vaati korvausta hänelle aiheutuneesta vahingosta.

23 Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (Saksa) (liittovaltion elintarvike- ja metsätalousvirasto; jäljempänä BEF) esitti 27.1.1994 kantajalle asetuksen N:o 2187/93 mukaisen hyvitystarjouksen.

24 Kantaja hylkäsi tarjouksen 18.3.1994 päivätyllä kirjeellään, jossa hän vaati suurempaa hyvitystä. BEF esitti hänelle 18.4.1994 päivätyllä kirjeellään uuden, tuntuvamman hyvitystarjouksen, jonka kantaja hylkäsi 22.4.1994 päivätyllä kirjeellään.

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset

25 Kantaja nosti nyt esillä olevan kanteen, joka saapui 8.7.1994 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lykkäsi asian käsittelyä 31.8.1994 antamallaan määräyksellä siihen asti, kunnes yhteisöjen tuomioistuin antaa tuomion yhdistetyissä asioissa C-104/89 (Mulder ym. v. neuvosto ja komissio) ja C-37/90 (Heinemann v. neuvosto ja komissio).

27 Asian käsittelyä jatkettiin yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainituissa asioissa antaman tuomion julistamisen jälkeen.

28 Asia siirrettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 6.6.2000 tekemällä päätöksellä kolmen tuomarin kokoonpanossa toimivan jaoston käsiteltäväksi.

29 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (neljäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Se kehotti prosessinjohtotoimenpiteenä asianosaisia vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin. Asianosaiset toimivat kehotuksen mukaisesti.

30 Istuntoa, joka oli määrätty pidettäväksi 29.3.2001, ei voitu pitää, koska kantajan asianajaja oli poissa terveydellisistä syistä.

31 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 26.4.2001 pidetyssä istunnossa.

32 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoittaa vastaajat maksamaan hänelle 254 922,45 Saksan markkaa (DEM) korkoineen.

33 Vastaajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta ja toissijaisesti hylkää kanteen perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

34 Kantaja ilmoitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 17.4.2001 päivätyllä kirjeellään laskeneensa uudelleen vahingonkorvauksen määrän yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio antamassaan tuomiossa määrittelemien perusteiden mukaisesti, ja tämän vuoksi hän oli alentanut vahingonkorvausvaatimuksena suuruudeksi 30 000 DEM korkoineen.

35 Vastaajat pyysivät istunnossa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyisi kyseisen asiakirjan liittämistä asiakirja-aineistoon, sillä se oli toimitettu kirjallisen käsittelyn päättymisen jälkeen ilman perusteltua syytä sen toimittamiseen myöhässä. Lisäksi vastaajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoittaisi tämän oikeudenkäynnin lopputuloksesta riippumatta kantajan maksamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan nojalla 29.3.2001 aiheutuneet kulut siihen istuntoon osallistumista varten, jota ei lopulta pidetty.

Oikeudellinen kysymys

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

36 Kantaja väittää, että asiassa täyttyvät edellytykset sille, että yhteisön vastuu hänelle aiheutuneesta vahingosta voi syntyä. Hän vetoaa oikeuteen saada korvausta vahingosta, joka on aiheutunut siitä, ettei hän ole voinut tuottaa maitoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi.

37 Ajanjakso, jolta kantaja vaatii korvausta, alkaa 23.6.1987 eli viisi vuotta ennen 23.6.1992 päivättyä kirjettä, jolla vanhentuminen keskeytettiin, ja päättyy 5.4.1992. Kantajan laskelman mukaan vahingon suuruus on 30 000 DEM korkoineen.

38 Toisin kuin vastaajat väittävät, kantaja katsoo, että sitä on pidettävä SLOM II -tuottajana, eli tuottajana, jolle kiintiön epäämisestä aiheutunut vahinko on lakannut vasta asetuksen N:o 1639/91 tultua voimaan.

39 Kantaja väittää, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa säädetty viiden vuoden vanhentumisaika keskeytyi hänen 23.6.1992 vastaajille osoittamallaan kirjeellä ja että tämän vuoksi ainoastaan 23.6.1987 edeltävät oikeudet ovat vanhentuneet.

40 Vastaajat väittävät, ettei kantajan vaatimus ole perusteltu ja että joka tapauksessa se on kokonaisuudessaan vanhentunut.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

41 Aluksi on täsmennettävä, että vanhentumista tutkittaessa on ensin ratkaistava, voiko yhteisön vastuu syntyä EY:n perustamissopimuksen 215 artiklan (josta on tullut EY 288 artikla) perusteella, ja mikäli näin on, mihin päivämäärään saakka sen vastuu ulottuu.

42 Yhteisö on perustamissopimuksen 215 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella vastuussa toimielinten aiheuttamista vahingoista ainoastaan, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielinten toiminta on ollut lainvastaista, vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja lainvastaisen toiminnan ja aiheutuneeksi väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (yhdistetyt asiat 197/80—200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, Ludwigshafener Walzmühle ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 17.12.1981, Kok. 1981, s. 3211, 18 kohta ja yhdistetyt asiat T-481/93 ja T-484/93, Exporteurs in Levende Varkens ym. v. komissio, tuomio 13.12.1995, Kok. 1995, s. II-2941, 80 kohta).

43 Tarkasteltaessa niiden maidontuottajien asemaa, jotka ovat antaneet sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta, on todettava, että yhteisön vahingonkorvausvastuu on syntynyt jokaista sellaista tuottajaa kohtaan, jolle on aiheutunut korvattavissa olevaa vahinkoa siitä, että hän ei ole voinut toimittaa maitoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi (asiassa Mulder II annetun tuomion 22 kohta).

44 Tämä vastuu perustuu siihen, että niiden tuottajien, joita on yhteisön toimenpiteellä kannustettu yleisen edun vuoksi ja palkkiota vastaan keskeyttämään maidon myynti tietyksi rajalliseksi ajanjaksoksi, perusteltua luottamusta maidon kaupan pitämisestä luopumisesta antamansa sitoumuksen väliaikaisuuteen on loukattu (asiassa Mulder I annetun tuomion 24 kohta ja em. asia von Deetzen, tuomion 13 kohta).

45 Vastaajat väittävät, ettei yhteisön vastuu voi syntyä tässä asiassa, koska kantajan isä oli vapaaehtoisesti luopunut maidontuotannosta ennen kuin hänen kaupan pitämisestä luopumisesta antamansa sitoumuksen voimassaoloaika päättyi. Kantajan isällä ei ollut tarkoitus aloittaa maidontuotantoa uudelleen kyseisen sitoumuksen lakatessa, eikä kantaja näin ollen voi väittää kärsineensä vahinkoa maitokiintiöjärjestelmän voimaantulon perusteella.

46 Nyt esillä olevassa asiassa ei ole tarpeen ottaa kantaa tähän vastaajien väitteeseen. Vaikka asetus N:o 857/84 osoittautuisi olevan kantajan esiin tuoman saamatta jääneen voiton perusteena, asiakirja-aineistosta ilmenee, että vastuu, joka voisi syntyä yhteisölle tällä perusteella, on lakannut asetuksen N:o 764/89 tultua voimaan 29.3.1989 ja että kaikki tätä ennen mahdollisesti syntyneet oikeudet vahingonkorvaukseen ovat vanhentuneet.

47 On huomattava, että kantaja väittää olevansa SLOM II -tuottaja sillä perusteella, että hän sai kiintiön vasta asetuksen N:o 1639/91 voimaantulon 15.6.1991 jälkeen. Kantajan mukaan kansalliset viranomaiset kieltäytyivät myöntämästä hänelle maitokiintiötä vuonna 1989 sen vuoksi, että asetuksessa N:o 764/89 ei säädetty kyseisten kiintiöiden myöntämisestä tuottajille, jotka olivat kantajan tavoin perineet SLOM-tilan perinnönjättäjän kaupan pitämisestä luopumisesta antaman sitoumuksen päättymisen jälkeen, eli vastaavassa tilanteessa, jota yhteisöjen tuomioistuin käsitteli edellä mainitussa asiassa Rauh antamassaan tuomiossa. Koska tämä tilanne korjautui vasta asetuksen N:o 1639/91 tultua voimaan, jolloin nämä tuottajat saattoivat lopulta saada maitokiintiön, yhteisön vastuulla oleva saamatta jäänyt voitto ulottuu kantajan mukaan siihen edellä tarkoitetun päivämäärän jälkeiseen päivään, jona kantaja sai kiintiön, jonka avulla hän saattoi aloittaa maidontuotannon.

48 Vaikka asiassa ei ole kiistetty, että kantaja sai maitokiintiön vasta asetuksen N:o 1639/91 voimaantulon jälkeen, asiakirja-aineistosta kuitenkin ilmenee, että

syyt, joiden vuoksi kansalliset viranomaiset kieltäytyivät myöntämästä kantajalle kiintiötä vuonna 1989, eivät liity yksinomaan hänen asemaansa perinnönsaajana, vaan siihen, ettei kantajan tilanne täyttänyt maitokiintiön myöntämisen edellytyksiä muutetun asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan nojalla.

49 Kansallisten viranomaisten 1.12.1989 tekemästä päätöksestä, jolla nämä kieltäytyivät myöntämästä kantajalle maitokiintiön saamiseksi tarvittavaa todistusta, selviää, että perinnönsaajan asemastaan riippumatta kantajalla ei kolmesta syystä ollut oikeutta saada maitokiintiötä asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 764/89, 3 a artiklan nojalla. Ensinnäkin kantajan isä, joka oli antanut lähes kaikki maansa vuokralle vuoteen 1991 asti, oli vapaaehtoisesti luopunut maidontuotannosta kaupan pitämisestä luopumista koskevan ajanjakson aikana; toiseksi kantaja hoiti SLOM-tilaa vain hyvin vähäisessä määrin, sillä valtaosa maa-alasta oli annettu vuokralle, ja kolmanneksi jäljellä olevia vähäisiä maa-aloja ei voitu pitää maatilana (1.12.1989 tehty päätös, s. 4 ja 5).

50 Kansalliset viranomaiset tekivät seuraavan päätöksen:

" — — artiklan mukaista todistusta ei anneta paitsi siitä syystä, että 31.12.1983 päättynyttä kaupan pitämisestä luopumista koskevaa ajanjaksoa ei ole vahvistettu Teille (a kohta), myös sen vuoksi, että tilasta, jota varten kaupan pitämisestä luopumista koskevaa palkkiota haettiin, oli käytännössä jo kokonaan luovuttu kaupan pitämisestä luopumista koskevan ajanjakson aikana (b kohta), ettekä Te itse hoida tilaa edes osittain (c kohta), sillä 0,5 hehtaarin käyttöä lampaiden laitumena ei voida pitää maatilana. Lisäksi on kyseenalaista, että voisitte näyttää tuottavanne näin pienellä alueella 38 060 kilogramman toimitusta vastaavan viitemäärän — — , varsinkin kun väitetystä lisämaanvuokrauksesta ei ole tähän mennessä esitetty näyttöä."

51 Kyseisestä päätöksestä ilmenee näin ollen, että vaikka kantaja olisi tehnyt kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen, kansalliset viranomaiset eivät olisi myöntäneet hänelle viitemäärää asetuksen N:o 764/89 voimaantulon jälkeen, koska ne katsoivat, ettei kantaja täyttänyt sen myöntämisedellytyksiä.

52 Tästä seuraa, että kantajan väittämän vahingon perusteena oleva päätös eli 1.12.1989 tehty päätös olla myöntämättä hänelle kiintiön saamiseksi tarvittavaa todistusta ei perustu siihen, että asetuksessa N:o 764/89 olisi mahdollisesti säännelty puutteellisesti tai epätäsmällisesti SLOM-tilan perintönä tai vastaavana saantona saaneiden tuottajien tilannetta, vaan päätös perustuu kansallisten viranomaisten itsenäiseen arviointiin siitä, täyttyvätkö kantajan tilanteessa kiintiön myöntämisedellytykset (ks. edellä 7 kohta), joiden lainmukaisuutta kantaja ei sitä paitsi ole kiistänyt.

53 Näin ollen on katsottava, että vaikka asetuksen N:o 857/84 lainvastaisuuden ja kantajan väittämän vahingon välillä olisi näytetty olleen syy-yhteys, jonka vastaajat kiistävät, tämä yhteys on katkennut kyseisellä kansallisten viranomaisten päätöksellä.

54 Tätä johtopäätöstä ei muuta se, että kantaja on saanut viitemäärän asetuksen N:o 1639/91 tultua voimaan, sen jälkeen kun kansalliset viranomaiset myönsivät hänelle tarvittavan todistuksen 17.3.1992.

55 Asiakirja-aineistosta ja etenkin Verwaltungsgericht Mindenin (Saksa) 15.4.1993 antamasta määräyksestä ilmenee, että kantajan vireille panema oikeudenkäynti kansallisten viranomaisten 1.12.1989 tekemää päätöstä vastaan päättyi, koska

molemmat asianosaiset pääsivät sovintoratkaisuun. Kantaja täsmensi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 26.4.2001 pidetyssä istunnossa, että kyseinen sovinto saatiin aikaan sen jälkeen, kun kansalliset viranomaiset olivat lopulta päättäneet myöntää hänelle maitokiintiön. Kantajan mukaan tämä päätös liittyy suoraan siihen, että yhteisön lainsäädäntö muuttui asetuksen N:o 1639/91 tultua voimaan, sillä siinä säädettiin nimenomaisesti sellaisten tuottajien mahdollisuudesta saada kiintiö, jotka olivat kantajan tavoin perineet SLOM-tilan.

56 Vaikka tämän arvioinnin oletettaisiin olevan oikea, sen perusteella ei kuitenkaan voida sivuuttaa 1.12.1989 tehdyn päätöksen yksiselitteistä sanamuotoa. Siinä ilmaistaan hylkäämisperusteet, jotka menevät pidemmälle kuin ne syyt, joiden vuoksi yhteisön lainsäätäjä on edellä mainitussa asiassa Rauh annetun tuomion seurauksena toteuttanut edellä tarkoitetun muutoksen asetuksella N:o 1639/91, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo edellä todennut (ks. 52 kohta).

57 Tästä seuraa, että maitokiintiön epääminen asetuksen N:o 764/89 voimaantulon jälkeen eli 29.3.1989 perustuu kansallisten viranomaisten itsenäiseen päätökseen, jonka perusteet eroavat pitkälti yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Rauh antamassa tuomiossa esitetyistä perusteista. Näin ollen yhteisön vastuu asetuksen N:o 857/84 soveltamisesta aiheutuneista vahingoista ei voi koskea kyseisen päivämäärän jälkeen aiheutuneita vahinkoja.

58 Tämän jälkeen on selostettava ne syyt, joiden vuoksi kantajan vaatimus on vanhentunut.

59 EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa tarkoitettu vanhentumisaika, jota sovelletaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeu-

denkäynnissä perussäännön 46 artiklan perusteella, voi alkaa kulua vasta, kun kaikki vahingonkorvausvelvollisuuden perusteena olevat edellytykset ovat täyttyneet, eli silloin kun kysymyksessä on lainsäädäntötoimesta aiheutuva vastuu, vanhentumisaika ei voi alkaa, ennen kuin tästä toimesta aiheutuvat vahinkoseuraukset ovat syntyneet (asia T-20/94, Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-595, 107 kohta).

60 Tässä tapauksessa vahinko, joka johtui siitä, ettei viitemäärää voitu käyttää, on katsottava syntyneeksi siitä päivästä lukien, jona kantaja olisi voinut kaupan pitämisestä luopumista koskevan, isänsä antaman sitoumuksen päätyttyä aloittaa uudelleen maidon toimitukset, jollei häneltä olisi evätty viitemäärää, eli 6.10.1984 lukien, jolloin hänen osaltaan sovellettiin asetusta N:o 857/84. Näin ollen juuri tuona päivänä edellytykset vahingonkorvauskanteen nostamiseksi yhteisöä vastaan täyttyivät ja vanhentumisaika alkoi kulua.

61 Määritettäessä ajanjaksoa, jonka aikana vahingot ovat syntyneet, on todettava, etteivät ne ole syntyneet hetkessä. Vahingot syntyivät tietyn ajanjakson kuluessa, joka kesti niin kauan kuin kantaja ei voinut saada viitemäärää. Kysymys on jatkuvasti aiheutuneesta vahingosta, joka toistui päivittäin (ks. em. asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 132 kohta). Oikeus vahingonkorvaukseen on siten syntynyt useiden peräkkäisten ajanjaksojen kuluessa, jotka alkoivat jokaisena päivänä, jona kantaja ei voinut pitää maitoa kaupan.

62 Koska vahinko, jonka kantaja väittää aiheutuneen 29.3.1989 jälkeen eli sen jälkeen, kun asetus N:o 764/89 tuli voimaan, ei enää liity yhteisön lainsäädännön lainvastaisuuteen eikä siis ole yhteisön vastuulla, vanhentumisaika päättyi viisi vuotta tämän päivämäärän jälkeen eli 29.3.1994, jollei sitä ole keskeytetty tätä päivämäärää aikaisemmin.

63 EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklan mukaan vanhentumisaika voidaan keskeyttää joko nostamalla kanne yhteisöjen lainkäyttöelimessä tai esittämällä tätä ennen vaatimus asianomaiselle toimielimelle, jolloin tässä viimeksi mainitussa tapauksessa vanhentuminen ei kuitenkaan keskeydy, jos vaatimusta ei seuraa kanne niitä määräaikoja noudattaen, jotka määräytyvät tapauksesta riippuen EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) tai 175 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 232 artikla) perusteella (asia 11/72, Giordano v. komissio, tuomio 5.4.1973, Kok. 1973, s. 417, 6 kohta ja asia T-222/97, Steffens v. neuvosto ja komissio, tuomio 25.11.1998, Kok. 1998, s. II-4175, 35 ja 42 kohta). Perussäännön 43 artiklan viimeisessä virkkeessä on viittaus perustamissopimuksen 173 ja 175 artiklaan, jonka perusteella vanhentumisen keskeyttämiseen sovelletaan näistä määräyksistä ilmeneviä sääntöjä määräaikojen laskemiseen (yhdistetyt asiat T-195/94 ja T-202/94, Quiller ja Heusmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 9.12.1997, Kok. 1997, s. II-2247, 132 kohta).

64 On todettava, että kantaja on esittänyt komissiolle vahingonkorvausvaatimuksen 23.6.1992 päivätyllä kirjeellään ja että tiedonanto annettiin 5.8.1992 edellä mainituissa artikloissa asetetussa määräajassa.

65 Näissä olosuhteissa on tutkittava, miltä osin kantaja voi vedota kyseiseen tiedonantoon sisältyneeseen yhteisön toimielinten sitoumukseen luopua vanhentumiseen vetoamisesta, jotta vanhentumisaika keskeytyisi kantajan osalta hänen 23.6.1992 päivätyllä vaatimuksellaan.

66 Tältä osin on muistettava, että 5.8.1992 päivättyyn kirjeeseen sisältynyt luopuminen vanhentumiseen vetoamisesta oli yksipuolinen toimi, jonka päämääränä

oli rajoittaa nostettujen kanteiden määrää rohkaisemalla tuottajia odottamaan asetuksella N:o 2187/93 käyttöön otettavaa kiinteämääräisten hyvitysten järjestelmää (em. asia Steffens v. neuvosto ja komissio, tuomion 38 kohta). Tämän asetuksen mukaan tuottajat voivat vaatia, että heille tehtiin hyvitystarjous, jonka hyväksymistä koskeva määräaika oli kaksi kuukautta.

67 Kun otetaan huomioon luopumisen päämäärä, luopuminen lakkasi vaikuttamasta hyvitystarjouksen hyväksymiselle asetetun määräajan päättyessä tai silloin, kun tämä tarjous nimenomaisesti hylättiin, jos hylkääminen tapahtui ennen tämän määräajan päättymistä. Siitä hetkestä alkaen toimielimet pystyivät vetoamaan uudelleen vanhentumiseen (em. asia Steffens v. neuvosto ja komissio, tuomion 39 ja 40 kohta).

68 On katsottava, että kun tuottaja on saanut asetuksen N:o 2187/93 mukaisen hyvitystarjouksen, hän voi vedota 5.8.1992 päivättyyn tiedonantoon sisältyneeseen vanhentumiseen vetoamisesta luopumiseen vain, jos hän on nostanut vahingonkorvauskanteen kahden kuukauden kuluessa hyvitystarjouksen hyväksymiselle asetetun määräajan päättymisestä tai tämän tarjouksen nimenomaisesta hylkäämisestä, jos hylkääminen tapahtuu ennen kyseisen määräajan päättymistä. Tässä tilanteessa vanhentumisaika on keskeytynyt 5.8.1992.

69 Jos kyseinen tuottaja on kuitenkin lähettänyt toimielimille vahingonkorvausvaatimuksen ennen 5.8.1992 päivättyä tiedonantoa ja nostanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklan viimeisessä virkkeessä säädetyssä määräajassa, vanhentumisajan on katsottava keskeytyneen vahingonkorvausvaatimuksen esittämispäivänä. Tässä tapauksessa toimielinten sitoumus merkitsee EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklan viimeisessä virkkeessä kanteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämistä niin pitkälle kuin edellä tarkoitetulla luopumisella on oikeusvaikutuksia.

70 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että jotta kantaja, joka oli saanut kansallisten viranomaisten 18.4.1994 päivättyyn kirjeeseen sisältyvän tarkistetun hyvitystarjouksen ja hylännyt tarjouksen 22.4.1994 päivätyllä kirjeellään, voisi vedota vanhentumisajan keskeytymiseen 23.6.1992 päivätyllä kirjeellään, hänen olisi pitänyt nostaa vahingonkorvauskanne viimeistään kieltäytymisestä laskettavan kahden kuukauden määräajan kuluessa, pidennettynä pitkän etäisyyden vuoksi, eli 28.6.1994.

71 Kantaja ei ole sitä tehnyt, sillä nyt esillä oleva kanne on nostettu 8.7.1994.

72 Koska kantajalle on viimeksi aiheutunut vahinkoa yli viisi vuotta ennen tätä päivämäärää eli 28.3.1989, asetuksen N:o 764/89 voimaantuloa edeltävänä päivänä, jolloin yhteisön vastuu kantajaan nähden lakkasi, on katsottava, että kanne on nostettu liian myöhään, sillä kantajan oikeus vahingonkorvaukseen oli jo vanhentunut.

73 Kaiken edellä esitetyn perusteella kanne on hylättävä, eikä vastaajien vaatimuksesta, joka koskee 17.4.2001 päivätyn kirjeen liittämistä asiakirja-aineistoon, ole tarpeen lausua.

Oikeudenkäyntikulut

74 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan

oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, hänet on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut vastaajien vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Mengozzi Tiili Moura Ramos

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä helmikuuta 2002.

H. Jung P. Mengozzi

kirjaaja jaoston puheenjohtaja